

Dricksvatten 3 - EU:s dricksvattendirektiv kopplat till vattendirektivet

Olof Hellgren och Hans Larsson
2026

EU har förstått att vatten är inte bara sammankopplat genom vattendrag och sjöar utan också genom grundvatten och vattenavrinningsområden. Detta innebär att vatten inte tar hänsyn till kommungränser, länsgränser eller nationsgränser. Om någon förorenar i ett land kan detta föra med sig olägenheter i ett annat. Men det betyder också att när någon förorenar vatten på ett ställe så för det med sig olägenheter på flera andra ställen. Ju större ett vattenavrinningsområde är, ju större områden drabbas av olägenheter. Detta förhållande är grunden för EU:s två direktiv - **vattendirektivet** och **dricksvattendirektivet**.

Det märkliga är att EU har två olika direktiv för något som intimt hänger samman på flera olika plan. Vi är ju vana vid att vatten också är dricksvatten. Enda skillnaden mellan vatten och vatten är att något kallar vi råvatten och annat kallar vi dricksvatten. Det borde inte vara någon skillnad. Vi borde kunna dricka vatten direkt från sjöar och vattendrag. Men det bör vi inte. Skillnaden beror på att råvatten betraktas som hälsofarligt medan dricksvatten betraktas som hälsosamt. Mellan dessa två begrepp finns reningsverk där råvatten blir dricksvatten. Råvatten renas alltså till dricksvatten. Hur rent dricksvattnet är beror på hur förorenat råvattnet är och hur väl det renas.

Det märkliga är, att ju mer omfattande rening som krävs, ju mer förorenat är råvattnet. Men vem förorenar råvattnet? Och, varför tvingas inte förorenaren att rena innan föroreningarna når råvattnet? Varför ska konsumenten av dricksvatten betala för rening som förorenaren orsakat?

[Vattenmyndigheterna](#) skriver att "För oss i Sverige är det en självklarhet att få **friskt** rinnande vatten direkt ur kranen. Men tillgången till **rent** vatten kräver ett gemensamt och omfattande arbete både inom och utanför Sverige". Observera att **friskt** rinnande vatten betyder **rent** vatten. Dessutom anser uppenbarligen Vattenmyndigheterna att vatten är vatten är dricksvatten.

Den viktigaste frågan om vårt dricksvatten som vi bör ställa oss: Är vårt dricksvatten verkligen så väl renat så att det är ofarligt, hälsosamt och rent?

EU och vatten

EU är indelat i 110 vattendistrikt. Avgränsningarna påstås vara gjorda efter hur vattendragen rinner. Sverige är indelat i 5 vattendistrikt - **Bottenviken, Bottenhavet, Norra Östersjön, Västerhavet** och **Södra Östersjön**. Varje distrikt förvaltas av en länsstyrelse med en vattenmyndighet och en vattendelegation. De ansvariga länsstyrelserna är från norr till söder - **Norrbottens, Västernorrlands, Västmanlands, Västra Götalands** och **Kalmar**.

[Vattenmyndigheternas](#) uppdrag är att genomföra EU:s **vattendirektiv**. Men vattenmyndigheterna har också ansvar för **riskbedömning** av tillrinningsområden för råvatten, vilket faller under **dricksvattendirektivet**.

Dricksvattendirektivet och vattendirektivet

Målet med direktivet är att skydda människors hälsa från skadliga effekter av alla slags föroreningar av dricksvatten och omfattar alla faser i produktionskedjan för dricksvatten, från **källa** till **dricksvattenkran**. Enligt artikel 8 i **dricksvattendirektivet** ska medlemsländerna genomföra riskbedömning och riskhantering av **tillrinningsområden** för uttagspunkter för dricksvatten. I riskbedömningen ingår att:

- **karaktärisera tillrinningsområden för uttagspunkter**
- **identifiera faror och farliga händelser**
- **övervaka i yt- och grundvatten**

Det blir vattenmyndigheternas uppgift att knyta ihop **dricksvattendirektivet** med **vattendirektivet**. [Vattenmyndigheterna](#) ska göra en riskbedömning vart sjätte år och om det behövs ta fram ett åtgärdsprogram. Första gången detta ska göras är senast den 12 juli 2027.

Havs- och vattenmyndigheten och **Sveriges geologiska undersökning (SGU)** ansvarar för att ta fram föreskrifter för riskbedömningen. **Vattenmyndigheterna** i vattendistriktet ska se till att riskbedömningen genomförs. **Dricksvattenproducenterna** ska använda resultatet av riskbedömningen av tillrinningsområdet i sin **faroanalys för att avgöra om vissa faror behöver hanteras särskilt**. Föreskrifterna från SGU trädde i kraft i början av 2025 och föreskrifter från Havs- och vattenmyndigheten under 2026. [SGU](#) har ansvaret för riktlinjer och riskbedömning av **grundvatten** ur både perspektivet EU:s vattendirektiv och EU:s dricksvattendirektiv. Alltså, dessa två direktiv hänger intimt samman.

Dricksvattendirektivet och Livsmedelsverket

Livsmedelsverket ansvarar för [dricksvattenföreskrifter](#) (LIVSFS 2022:12) som reglerar de delar av dricksvattendirektivet som rör produktionen och hanteringen av samt kvaliteten på dricksvatten.

Övervakning av vattenkvalitet

Vattenmyndigheterna ska också se till att det finns övervakningsprogram och att provtagningar och undersökningar genomförs i vattnet. Varje vattenmyndighet utreder övervakningsbehoven i sitt vattendistrikt. Den genomförda övervakningen redovisas i de övervakningsprogram som ingår i förvaltningsplanen. Alla dessa åtgärder ska allmänheten kunna ta del av.

[Vattenmyndigheterna](#) gör inga egna vattenundersökningar utan är beroende av den övervakning som andra **myndigheter, kommuner** och **organisationer** genomför för att få underlag till statusklassificeringar och bedömningar. Aktörernas övervakning har olika syften och utformning och därför är det bara en viss del av övervakningen som kan användas i vattenförvaltningsarbetet. Det verkar alltså oklart vem som har det egentliga ansvaret för provtagningar av vatten. Hur omfattande är provtagningarna av vatten och hur många ämnen provtogs? De går med fog att anta att provtagningarna är mycket ofullständiga. Fullständiga provtagningar kräver stora resurser. Sådana resurser finns inte.

Havs- och vattenmyndigheten redovisar övervakningsprogrammen till Europeiska kommissionen i samband med den samlade EU-rapporteringen år 2028.

Revidering av vattendirektiven

Både **vattendirektivet** och **dricksvattendirektivet** är under revidering. Syftet är att förbättra vattenkvaliteten genom att stärka skyddet för yt- och grundvatten mot föroreningar. Men hur detta ska göras med [en strategi som har tre oförenliga övergripande mål](#) är svårt att förstå. Att ett av målen är att **återställa och skydda vattnets kretslopp** är begriplig. Och ännu mer begripligt är att **säkra rent och prisvärt vatten för alla**. Men att **samtidigt främja en s.k. vattensmart konkurrenskraftig ekonomi som attraherar investeringar** är svårt att förstå vad detta innebär. Kommissionen har därför publicerat rekommendationer om **vattneffektiva metoder** som bland annat omfattar **vattenbalanser, lagring, fördelning** och **kompetens**. Dessa metoder är förutsättningar för att nå målen i vattendirektivet men har ingenting med vattenkvaliteten att göra utan syftar enbart till att förhindra onödigt slöseri med vatten. Det något intetsägande begreppet vattenbalanser betyder endast att industrier uppmanas att använda sig av "slutna system" där vattnet återanvänds. Tillsammans ingår dessa metoder i det som kallas för **vattenresiliens**.

[Regeringen](#) skriver att den välkomnar *kommissionens tydliga ambition att förbättra EU-lagstiftning. Regeringen anser att kommissionen fortsatt bör identifiera och analysera bestämmelser i EU-lagstiftningen som försenar eller hindrar tillståndsprocesser. Det finns utrymme för förbättringar utan att kompromissa med höga miljökrav. Förenkling är en central del i konkurrenskraftsarbetet som kan förbättra förutsättningarna för en starkare tillväxt och ökad innovationsförmåga, och är fortsatt högt prioriterat av regeringen.*

Regeringen talar ett tydligt språk. Det är inte vattenkvaliteten som står i fokus utan enkla och snabba tillståndsprocesser.

Det finns stora farhågor för att de höga ambitioner, för att förbättra vattenkvaliteten, både för miljön, **vattendirektivet**, och för människor, **dricksvattendirektivet**, kommer att urholkas till att bli sämre än före revideringen. Dessutom bör det påpekas, att de riktlinjer som gäller nu före revideringen, ännu inte ens är uppfyllda.

Hur uppnås dricksvattenkvalitet?

Utgångspunkten är att dricksvatten ska vara rent d.v.s. vara rent från alla ämnen som kan eller kan tänkas äventyra miljöns och människors hälsa eller välbefinnande.

Detta går inte enbart att uppnå genom kommunernas vattenrening. Tillåts vattnet vara förorenat in till kommunernas reningsverk pga. jordbrukets bekämpningsmedel eller industrins utsläpp av förorenande ämnen, läggs hela ansvaret, kostnader och teknik på tredje man dvs medborgarna. Detta är oacceptabelt eftersom vattnet alltså tillåts vara förorenat som råvatten.

Rent vatten ska börja hos en eventuell förorenare. Ingen verksamhet ska tillåtas äventyra eller riskera miljöns eller människors hälsa eller välbefinnande. Alltså ingen ska få släppa ut ämnen som utgör risker för hälsa hos miljö eller människor. All verksamhet måste garanteras vara helt ren eller släppa ut helt renat vatten. Detta borde vara vattenmyndigheternas ansvar att övervaka. Detta borde vara en regerings främsta fokus.

För detta krävs övervakning som täcker villkoren för helt rent vatten. Det finns utrustning för att kontinuerligt mäta alla eventuella föroreningar. Men, det gäller också att kunna stärka beredskapen och ha strategier för att förutse och motverka nya ämnen som är hot mot biologisk hälsa. Nya AI-modeller och andra teknologier håller på att utvecklas för detta.

Den akvatiska miljön

Det finns en ännu viktigare aspekt på att inga föroreningar ska få släppas ut från jordbruk eller industriell verksamhet. De organismer som först och mest drabbas av föroreningar är växter och djur i den akvatiska miljön. Och, när denna skadas så skadas också den miljö som skyddar vattnet. En stark miljö är ett starkt skydd för våra vatten. En svag miljö ger ett svagt skydd för vår hälsa.

Ekonomi

Jordbrukets ekonomi stärks av pesticidanvändning medan miljöns och människors hälsa försämras. Vilket är viktigast?

Industrins ekonomi stärks av att slippa rena utsläppen medan miljöns och människors hälsa försämras. Vem är industrin till för?

Rättsväsendet och brott mot förorenande

Alltför länge har rättssamhället stått på förorenarens sida. Det är dags att medborgarna får ett säkert skydd mot ohälsa orsakad av olika förorenare. Politikerna måste förbättra lagstiftningen för att skydda medborgarna mot de övergrepp som förorsakas av ohälsosamma utsläpp. Att förorena måste mycket tydligare än idag kriminaliseras. En förorenare kan idag enkelt komma undan genom att rättsväsendet inte anser sig kunna ens hävda oaktsamhet vid medveten spridning av ohälsosamma ämnen. Enligt brottsbalken anses inte misshandel, dråp eller mord vara en oaktsamhetsfråga. Det skulle anses som fullständigt absurt. Men en förorenare, som medvetet skapar ohälsa eller risk för ohälsa är också en typ av misshandlare. Politiker och rättsväsendet måste börja betrakta förorenare som brottslingar och anpassa lagstiftningen efter detta. Förorenaren orsakar förutom mänskligt lidande också stora kostnader för samhället. Detta ska i ett rättssamhälle förorenaren både bestraffas för och betala för.

Denna sammanställning är gjord av Olof Hellgren och Hans Larsson, maj 2026.